

Горбач О.С.

аспірант,

Науковий керівник: **Попович А.С.**

*кандидат філологічних наук, доцент, професор,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка*

ОСОБЛИВОСТІ ДВОЧЛЕННИХ АНТРОПОНІМІВ У РОМАНІ ВОЛОДИМИРА ДАНИЛЕНКА «ГАЗЕЛІ БІДНОГО РЕМЗІ»

Літературний антропонімікон у сатиричному романі В. Даниленка містить у собі багато особових назв, які беруть участь у побудові художнього образу, в реалізації авторської концепції світобачення, й у різний спосіб залучають нові рівні впливу на читача.

Робота письменника-сатирика над антропонімним матеріалом, як стверджує Л. Кричун, передбачає добір власних назв із реального антропонімікону або створення нових онімів на основі існуючих у мові моделей і суспільних традицій. Антропонімна лексика створює історичний, культурний, побутовий фон текстових ситуацій. Завдяки антропонімам читач як реципієнт інформації декодує художній текст через низку асоціацій, які впливають на розуміння загального пафосу сатиричного твору [3, с. 1].

Антропонімна система як складник ономастикону сатирично-гумористичних творів була об'єктом вивчення таких учених: Ю. Карпенка, Л. Кричун, І. Мариненко, Т. Наумової, А. Попович та інших.

Оскільки антропонімікон сатиричного роману В. Даниленка «Газелі бідного Ремзі» ще не був об'єктом наукових студій, це зумовлює актуальність нашої розвідки.

Мета статті – встановити й охарактеризувати типові особливості авторських літературних антропонімів (ЛА), їх виражальні можливості та сатиричний потенціал.

Сатиричний роман майстра української літератури Володимира Даниленка «Газелі бідного Ремзі» – блискуча пародія на українську ментальність, політику та сучасний світовий порядок. Автор зображує події часів влади Леоніда Кучми [1, с. 2].

Антропоніми, які В. Даниленко вжив у романі, неоднакові за структурою, семантикою та емоційним насиченням.

Найбільшу частину антропонімічного доробку письменника становлять двочленні найменування, більшість із яких стилістично навантажені та є засобом авторської характеристики. Ми виявили, що В. Даниленко вживає одну антропоформулу: «ім'я та прізвище»: *Інеса Дзендзелівська, Едуард Жомпляк, Едуард Бумсик, Степан Прищик, Олеся Дзудзило, Ганя Халепа, Микола Хробак, Юрко Притика, Вітько Моцний та ін.*

Найменування героїв вдало дібрані В. Даниленком, вони дають можливість уявити персонаж, влучно передають риси його характеру, вдачі, змальовують деталі портрету. Ми вважаємо їх оцінно-характеризувальними. Семантика таких оцінно-характеристичних антропонімів, їхнє емоційне забарвлення різноманітні. Деякі найменування вживаються із негативною семантикою (*Амвросій Чмирук, Станіслав Западловський, Петро Костогриз, Жора Кнур тощо*) для підкреслення зневажливого ставлення до персонажа; інші – з позитивною (*Ромцьо Копійка, Мотря Бублик, Інеса Дзендзелівська та ін*) для створення комічного образу.

Кожна власна назва має вагоме смислове навантаження, яке у відповідному контексті деталізується. Наприклад, без контексту семантика прізвищ *Попик, Відірвивухо* уже апелює до певних асоціацій, а подальший контекст підтверджує типові характеристики літературних образів, що є носіями цих онімів: *Антон Попик, який був молодим тьоре з розжевими щічками ти охайним пухким пузцем* [1, с. 306]; *короткострижений гяур із розчепіриними пальцями, схожими на ноги селяня, Петро Відірвивухо* [1, с. 113].

Для створення гумористичного ефекту В. Даниленко поєднує запозичені імена з українськими прізвищами. Наприклад, емігранта із Західної України та його дружину, які проживають в Нью-Орлеані, автор номінує такими антропонімами: *Джон Кукурудзяк* [1, с. 430] та *Гелен Бурулько* [1, с. 432]. Використання таких власних назв дозволяє створювати ефект насмішкватості й певною мірою зневажливості стосовно їхніх носіїв, водночас досягається й високий рівень комічності.

Автор досягає виразної гротескної картини, поєднуючи поважне ім'я та прізвище із невідповідним насмішкватим прізвищем, зображуючи міністра культури *Октавіана Плювако, «який був патріотом, тому крав і вірив, що цим допомагає становленню своєї*

країни» [1, с. 325]. Поєднання таких антропонімів забезпечує ефект абсурду, нелогічності й водночас створює моменти комічного.

Даниленко часто не обмежується кпинами, його цікавить ще й друга, невидима сторона сміху, коли він апелює до наших моральних переконань. Наприклад, зображуючи ректора університету – *Броніслава Конхвету-Задунайського* [1, с. 165] та його велику кількість коханок, автор підкреслює дисонанс між «солодкістю» прізвища поважної особи й аморальною його поведінкою.

Отже, усі ЛА, які автор використав у своєму романі є стилістично марковані й емоційно навантажені й характеризують персонажа за його індивідуальними ознаками:

- за національністю – *український винахідник Іван Дригало* [1, с. 179], *білоруський винахідник Алесь Мажейка* [1, с. 180], *засмаглий американець Джордж Бакс* [1, с. 180], *німець Отто Штрудель* [1, с. 181], *француз Мішель Круасан* [1, с. 180], *носатий англієць лорд Гамільтон* [1, с. 181], *ірландець Шон О'Брайн* [1, с. 182], *поляк Марек Дримба-Гнойовський* [1, с. 184], *Ціля Циферблат – громадяка Ізраїлю* [1, с. 142];

- зовнішнім виглядом – *Вітько Моцний* [1, с. 442], *Петро Пацан – простягнув могутню долоню здоровий багатир* [1, с. 201], *Юрко Мелесик – подав кволу ручку худий гяур* [1, с. 201];

- за схожістю із тваринним і рослинним світом – *Станіслав Комар* [1, с. 268], *Оксана Опенько* [1, с. 171], *Микола Хробак* [1, с. 171], *Жора Кнур* [1, с. 254], *Яків Перчик* [1, с. 62], *Мифодій Оселєдчик* [1, с. 83];

- за вчинками й переконаннями – *Аркадій Нудельман* [1, с. 40], *Станіслав Западловський* [1, с. 205], *Петро Костогриз* [1, с. 233];

- за характерною рисою поведінки – *Семен Цикало* [1, с. 233], *Грицько Квоктунець* [1, с. 191];

- іншими асоціаціями – *Ганя Халепа* [1, с. 442], *Юрко Притика* [1, с. 442], *Микола Мостіпан* [1, с. 233], *Степан Мицюк* [1, с. 324], *Едуард Жомпляк* [1, с. 72], *Едуард Бумсик* [1, с. 102].

Двочленні антропоніми в романі «Газелі бідного Ремзі» є невичерпним джерелом комічного, за сприяння якого В. Даниленко має змогу донести сатиричні інвективи до читача. Двочленні найменування є найпродуктивнішими з-поміж усіх антропоформул. Вони допомагають яскравіше, більш образно відтворити сутність конкретного персонажа, його характер, влучно змалювати

зовнішність останнього, передати ставлення до нього автора та інших героїв твору. Семантика лексеми, на якій базується власна назва, її певні структурно-морфологічні особливості, допомагають письменнику реалізувати експресивність антропоніма, актуалізувати його потенціал.

Список використаних джерел:

1. Даниленко В. Газелі бідного Ремзі / В. Даниленко. – Львів: ЛА «Піраміда», 2008. – 488 с.
2. Карпенко Ю. О. Гумористичний принцип у літературній ономастиці / Ю. О. Карпенко // Записки з ономастики. – 2003. – Вип. 7. – С. 36-45.
3. Кричун Л. Функції антропонімів у сучасному українському сатиричному романі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Л. Кричун. – Кіровоград: Кіровоградський держ. пед. ун-т, 1998. – 17 с.

Душина С.О.

аспірант,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ВІДОБРАЖЕННЯ РОБОТИ НАД ВИДАННЯМ ПОВНОГО РОСІЙСЬКОМОВНОГО КОБЗАРЯ ШЕВЧЕНКА У ПЕРЕПИСЦІ МАКСИМА РИЛЬСЬКОГО ТА МИКОЛИ УШАКОВА

Важливою складовою частиною всієї літературної спадщини письменника є його епістолярій, найвагоміше першоджерело для рецепції художнього світу митця. Він представляє науковий інтерес не тільки як матеріал для вивчення біографії, але і як оригінальний чинник, у якому відображена вся багатогранність духовного життя письменника, індивідуальні особливості його мислення.

Епістолярій дозволяє дослідити особливості мистецької психології письменника, його хисту та демонструє процес творчої праці, результатом якої і є художній твір. Приватний епістолярій був і зостається важливим джерелом вивчення життя і творчості митців слова, бо саме листування дає змогу повернутися в ту епоху, коли